

KWAMÉ NKRUMAH (1909-1972) I LA UNITAT AFRICANA

El pensador i polític ghanès Kwamé Nkrumah fou autor d'un bon nombre de llibres, però és recordat sobretot per *Àfrica ha d'unir-se*, un text que va aparèixer pocs dies abans de la cimera de caps d'Estat de l'Àfrica independent (maig 1963), que donaria lloc a la OUA (Organització d'Estats Africans). Distribuït a cadascun dels participants en la trobada, el text constitueix la fonamentació ideològica del panafricanisme i és tot un clàssic del pensament polític africà.

A Nkrumah li agradava repetir una frase del seu mestre a Accra, Kwegyr Aggrey (1875-1927), de qui va aprendre a lluitar contra el colonialisme: *al piano hi ha teclès blanques i negres i per tocar-lo bé cal usar-les totes i*, de fet, és el primer polític africà que assumeix d'una manera creativa la teoria antiimperialista – que a l'antiga Costa d'Or recollia una tradició que arrelava a la dècada de 1860. Ghana fou, l'any 1957, el primer país independent de l'Àfrica negra (el nom prové de l'antic regne de Costa d'Or) i Kwame Nkrumah hauria de ser més conegut com a pensador, precisament en la mesura que la seva proposta d'unitat africana constitueix avui encara l'horitzó polític del pensament polític del continent.

Kwamé Nkrumah havia viatjat pels Estats Units, seguint el consell de dos germans seus més grans, coneixia les idees de Garvey i de W.E.B. du Bois (amb qui tingué una relació cordialíssima) sobre el renaixement africà, divulgades a Accra pel periodista Benjamin Nnamdi Azikiwe (1904-1969) i, sobretot, entre 1945 i 1947 va viure a Anglaterra, en estreta relació amb el sindicats. Fou allí, a Manchester, que organitzà la cinquena Conferència Panafricana, crucial en el desenvolupament del postcolonialisme. Cal tenir present que el panafricanisme sempre ha tingut un problema: el desert del Sàhara és una mena de frontera natural (si és que hi ha fronteres 'naturals'!) i, sobretot marca una diferència blanc/negre que el colonialisme ha explotat molt bé durant anys. Kwamé Nkrumah és el personatge central de l'unitarisme perquè «Mentre restem balcanitzats, regionalment o territorialment, restarem a mercè del colonialisme i de l'imperialisme».

En opinió de Nkrumah, Àfrica ha viscut en un «estat de confusió» com a conseqüència dels nacionalismes i ha de marcar-se tres objectius. En primer lloc «una planificació econòmica general a escala continental», en segon lloc «la unificació de la nostra estratègia militar de defensa» i finalment: «El tercer objectiu depèn dels dos primers. Si instituïm una organització comuna de planificació econòmica i posem en comú els nostres exèrcits, en caldrà adoptar una política estrangera i una diplomàcia comuna, per tal de donar una direcció política als nostres esforços comuns en vista a la protecció i el desenvolupament econòmic del nostre continent». Liquidar l'analfabetisme polític, formar els joves i desenvolupar Àfrica són tres eixos de la seva política. Aquesta política panafricana continua essent utòpica quasi setanta anys després de la seva formulació, però l'horitzó d'uns Estats Units d'Àfrica continua viu en molts intel·lectuals africans d'ara mateix.

Kwamé Nkrumah i Nelson Mandela són els polítics africans més ben valorats al continent. Però també són, ara per ara, els únics models polítics africans vinculats a idees que podem considerar pròpies de la tradició progressista europea, val a dir, hereves de la Il·lustració. Després del triomf de Rullolah Khomeini en la revolució

d'Iran (1979) totes les idees transformadores africanes han nascut en l'àmbit de l'Islam. I això hauria de fer pensar.